

ETNOHISTORIAS | ETHNOHISTORIES

Rogara Meto

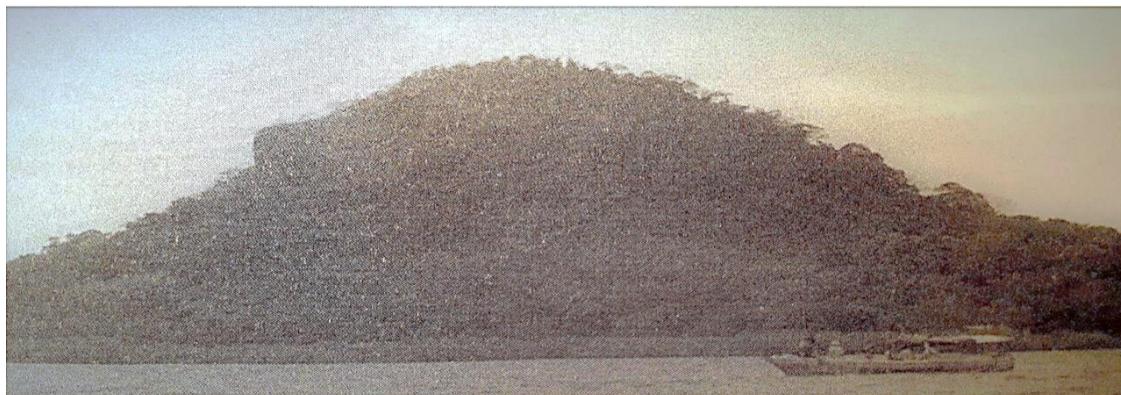
Ngäbere

AUTOR / AUTHOR:

Roger Séptimo Jiménez – Ingeniero Agrónomo / Agricultural engineer

EDITORA / EDITOR:

Luz Graciela Joly Adames – Antropóloga / Anthropologist, Ph.D.

Rogara Meto, ne abogo suguia kä nomlen nünen niguen ngüitdara tda temen kä gä Remedios, Tolé matare nebiti temen. Suguiia ne abogo ñó garera ngäbe nünangä kä ne gonti ye, nie nomlen abogo, ñara nomlen nigüite nibu erenguare abogo toa nomlen kä madabiti temen amlen ñara nomlen kä madabiti ne amlen. Kueguebe güi amatibe toa nain ne amlen kä mada gonti.

Sulia jatalin nain kena temen biti kä nügue ne. Nomlen nain suguia jiöbiti niguen ngäbe jutaite temen. Nomlen kete brujubata, nomlen ngäbe brujo niere abogo nomlen rüre bentre, kä nomlen gainte, nomlen kugüe nuenen bätägä nguarebe bata nieguen kon senta, ñan nomlen toemlen kaibe, nomlen nain jiöbiti.

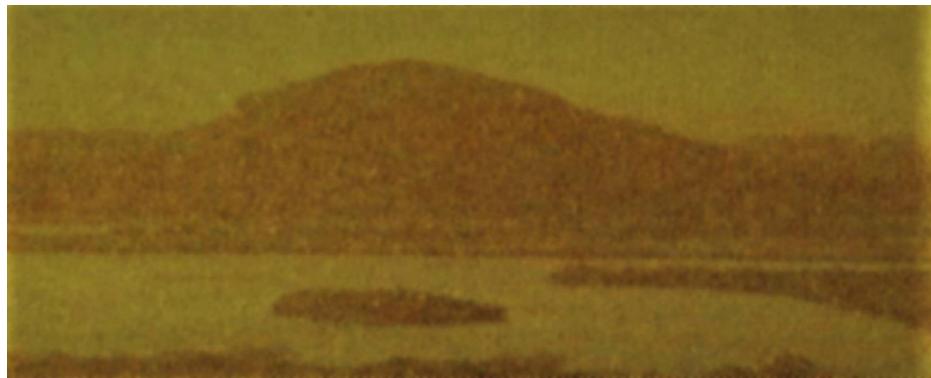
Sulia abogo, ñó bata, ñó röbäre kugüe nomlen ñögaingä bata abogo ñan nomlen nügue gare ietre abogo nomlen kite mada suguiabiti, abogo nomlen nigüite brujure abogo nomlen nain temen jiöbiti, ne krere, kädrie tä matare, nie tä suliagüe. Ne abogo bata sulia nomlen nain kisire suguia ngälenne niguen konsenta temen ngäbe griéte, ne abogo kuandre ie abogo müre ketadre kue gäre, ne krere rigadre nuenen niguen temen abogo brujo ngäbere ne mürekadre jogrä kuetre gäre namanlin nain konsenta. Namanlin nain kisire niguen konsenta temen suguia kälenen, ngüentari niguen temen ngäbeye, medente suguia nomlen nünen gare ngäbeye ya nomlen nebe ngüentari. Ne abogo niedre ietre abogo janandre suguia toen griéte abogo biti migadre ngüite kuetre gäre o kä migare kuetre, ne krere. Abogo bokon suguia rigare nengätre jogrä gäre. Ne krere abogo kägue brujo ngäbere kitadegä jogrä amlen rabaitre nain jämen, amlen-brujo ñan rabai nebe mige ngälien, ñan rabaf nebe migue ngälien, ñan rabaf kugüe noenen bätägä nguarabe batatre.

Ne abogo bata ngäbe namanlin suguia driere ñagare ietre, rügantde nomlen jiriäbe kälintre, suguia nünen ñagare nere temen nie nomlen ietre. Amlen kädrie ñagare bentre, nie ñagare sulia mada ye, kädrie ñácaro bogon suliabe. Ne abogo bata matdare gare ñagare sulia ye, ne ni ñó gare ñagare suliaye metre.

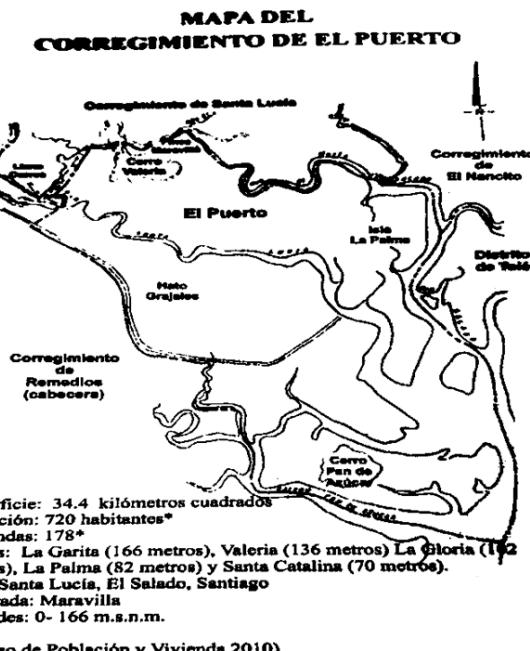
Nan nieta ietre, rügantdeta jiriäbe kälin ne abogo ngäbe be ie gare niguén temen, abogo kädriere ñacara ni nguarebebe. Sulia nomlen nain krörö suguia jiöbiti niguen konsenta amlen Gö güe nünambare.

Ne abogo sulia nomlen nain ne krere kontdi ngötdalin Göbe kontdi migalin ngüite kuetre biti jäniga lintre kue Remedios kontdi migueli ngüite käre kuetre gäre; brujo bata.

Ne abogo Gö güe tebaibare ñácaro nigalin jiriäbe bentre jutdagüäre. Jutda Remedios ne nguare abogo ju kuati kuati krire niguem temen.

Jorágä be bigalin jure niguem temen, tē jondron rürübain nomlen sulia güe. Jondron ne abogo jänomlen nügue ñö gäte mötda Rugüe, España nomlen nügue mrenbiti Remedios tda temen käntdi.

(*Censo de Población y Vivienda 2010)

Gö namanlin ñagare ngüite suliaye, ñara nomlen ngüite ta ñäre ñäcaro sulia gän. Nomlen nigüite nibu aicete abogo migüe ngüitde amlen toa niguem kä madabiti, ne amlen ngüitde bää amatibe. Ne amlen ngüite suliagüe Remedios bää amatibe. Nomlen nguitie ta nin ga nomlen suliagüe.

Migalin ngüite abogo, nguibia suliagüe amlen batibe rábara diguegä jutdate temen jondron güetde, pan güete erenguanen, ne abogo ñara nomlen dengä gore niguen tientdatde temen sulia gän ñäre ñäcare tari. Nomlen den ñó nin ganomlen suliagüe. Ne abogo kuan juta nguäre kontdi ka nomlenta, migüe nomlenta ngüite buguta, ne be jäglun. Nomlen nguitieta ta nainta juta nguäre Remedios jondron güete gore, ne bata kugüe. Gare kuin "Gö" nie kue rábara diguegä jibitise. Kugüe nebiti kä mialin ribanga suliaregüe, biti nomlen käden.

Ne abogo bata ribanga migagä ngüite, tienta bogon jatalin nainte, kisete kä tö namanlin kä migai mada. Nuembare bäre bäre kuetre nin namanlin müreketalin ietre. Namanlin kämigare tare krägätre amlen

nanlinte Gö guisete, ñan nguannamanlin nebe nuäre Gögue, amlen niebaretre kue Göye, Gö nuendre amlen götadre namanlin niere Göye, ja nuendre amlen ja götadre niebare ie Gö güe mada.

Ne krere nuen nomlen Gö bata kuetre bogonlen akua nin Gö nomlen nebe müreketalin ietre ne be jäglun, abogo bata ribanga gräñan namanlin nuendre mrä, ñan namanlin nebe mürekedalin ietre, amlen namanlin nguentari jäglun Gö ye, noendre amlen götadre, ñara nomlen niere noendre amlen götadre.

Ne karere ribanga nomlen nuenen bata akua krere nin nomlen nögaingä. Ne abogo bata bäri ribanga nomlen nebe nainte bata. Gö nomlen ngögue nguanrabe nomlentre nebe niere ie. Ne aibe jäglun bata nin namanlin müre ketalin ietre. Bäre bäre tägalin kürübite kuetre nin namalin bata ietre. Nomlen tägue kürübiti nin kürügüa nomlen nebe bata, jiriäbe kuan nünanlingä move temen nguarabe kö ñacara bata ne "Gö" nie kue. Ne amlen ñara nomlen nguitiete kribata ñäre ñacara tari abogo tä be tägä nomlen ribangagüe kribata. Ne abogo krí diare, mrä Gö jatalin nainte arato grere kägue niebare mrä ietre, ñaragüe niebare krere.

Sribbare kuetre biti kerosin guialin ere te kuetre ne abogo rüguainsere bari jötrö gäre. Ne biti oguäbügalinga kuetre, Gö oguä nabalingä nigalin betegä jiriäbe oguäbititre nigalin ñüguä quetegä jubata niguen temen, ju oguäbügalingä jogrä kue, namanlin jutdra guitiegä jagrä temen, amlen müre krí ngörabaga sete krere ngö namanlingä, nögalingä kuintda, nigalin rogatübitita, nigalinbe mrente timon käre gäre. Ngäbe nomlen niere, nie tä kä ne nguanre arato.

Gö güe ju kuguanlinse kruguäte Remedios kontdi juta nugualinse jogrä nieta. Ne abogo ribanga nomlen mie ngüite, tö namanlin nüre ketai, nomlen kete brujubata, suguiare abogo bata, abogo däguäre, suguiar ne nügalinbiti bentre jabata ne nguan-re.

Luz Graciela

CONTENIDO DE DOMINIO PUBLICO
PUBLIC DOMAIN CONTENT

